

BAKGRUND

SVERIGES LÄROSÄTEN ARBETAR PÅ OLIKA SÄTT MED ATT INSPIRERA OCH FRÄMJA INNOVATION OCH ENTREPRENÖRSKAP BLAND STUDENTER. DET FINNS MÅNGA ERFARENHETER INOM DETTA OMRÅDE DÄR LÄROSÄTENA SKULLE KUNNA STÖTTA OCH LÄRA AV VARANDRA.

Tillväxtverket har i uppdrag att främja och samordna entreprenörskap vid högskolor och universitet. Under 2020 arbetar Markus Klinton och Åsa Granlund vid Örebro universitet med ett uppdrag att främja detta samarbete. Genom ett närmare samarbete med lärosätena önskar Tillväxtverket kunna bidra till områdets utveckling.

UPPDRAGET SYFTAR TILL ATT:

- Utredda förutsättningarna för och stimulera och stärka samarbetet mellan anställda vid högskolor och universitet som arbetar med samverkan och entreprenörskap för studenter
- Aktiviteter ska genomföras för ett lärande och kunskapsspridning om metoder och modeller som stimulerar studenters entreprenörskap, utmaningsdriven ideutveckling och samverkan mellan studenter och företag
- Genom samarbete kan anställda vid lärosätena som arbetar med dessa frågor få stärkta färdigheter i hur man kan arbeta med frågorna och bidra till samarbeten över lärosätesgränser kring studenters entreprenörskap
- Insatsen ska ske i samverkan med befintliga nätverk för medarbetare som arbetar med samverkansfrågor, entreprenörskap och innovation för studenter. (t.ex. UniLink, Snitts och HSS, Högskola och samhälle i samverkan)

KONTAKT

Ett medskick till alla som läser detta och arbetar med frågor som rör studenters entreprenörskap och innovation är att vi, Markus och Åsa – finns som resurser under 2020. Tveka inte att höra av er med frågor eller om ni har förslag på aktiviteter som ni skulle vilja att vi i nätverket genomför framåt.

Markus Klinton, projektledare
markus.klinton@oru.se | 019-30 30 46, 0732-70 25 75

Åsa Granlund, projektmedarbetare
asa.granlund@oru.se | 019-30 30 32, 0701-80 89 13

Besök gärna vår webbsida för projektet: www.oru.se/samverkan/samverkansplattform

UPPSTART 30 JANUARI 2020

INNOVATION OCH ENTREPRENÖRSKAP BLAND STUDENTER

Torsdag 30 januari 2020 genomfördes en uppstartsträff med 27 deltagare från 17 lärosätena på Freys hotell i Stockholm. Därtill deltog även deltagare från Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) och Drivhuset Sverige. Inbjudan skickades ut brett till alla lärosäten via befintliga nätverk och nyhetsbrev hos UniLink och Snitts. En del intresserade hörde av sig innan och ville gärna delta men kunde inte just vid detta tillfälle. Några fick också lämna återbud den aktuella dagen.

Alla dessa och andra intresserade kommer liksom deltagarna att få tillgång till denna sammanfattning. Fokus ligger främst på en sammanställning av gruppdiskussionerna från eftermiddagens workshop. I slutet görs en sammanfattande analys av såväl de behov framåt som identifierades under workshopen samt de utvecklingsområden som kan skönjas inom området.

WORKSHOP

NULÄGET OCH BEHOVET FRAMÅT

ÄR ENTREPRENÖRSKAP FÖR STUDENTER INTRESSANT/RELEVANT IDAG?

STUDENTERNA - Intresset bland studenter kring entreprenörskap är förhållandevis stort. Samtidigt kan vi konstatera att det finns andra perspektiv som lockar studenterna och att det kan uppstå en konkurrens eller perspektivträngsel. Entreprenörskap och engagemang ligger i tiden och de är nyfikna på det, särskilt om det vidgas från att endast betyda "starta företag". Visst kan vissa studentgrupper ha detta fokus men det gäller inte i samma grad andra. I anknytning till detta kan vi också konstatera att vi har svårare att nå fram till de som läser yrkesprogram men att vi väl inne i dessa utbildningar ofta får god respons. Vi skulle förmodligen tjäna på att ta tillbaka begreppet från "starta företag" till en bredare betydelse.

Ett annat exempel på behovet av breddning är att studenter idag är intresserade av trygghet samtidigt som de vill ha flexibilitet och "makt över sina liv". De vill alltså båda vara fria som entreprenörer/egenföretagare samtidigt som de har anställningstrygghet. Kanske det talar för ett fokus på intraprenörskap vilket också matchar med att många arbetsgivare också söker entreprenöriella förmågor att anställa.

Nedan följer några ytterligare punkter som lyftes:

- Utbildningar och initiativ för studenters entreprenörskap borde anpassas efter studenternas mindset
- Inte alla unga strävar efter att tjäna pengar utan har ett fokus på att åstadkomma förändring
- Det finns bra modeller som fungerar – både poänggivande och icke poänggivande. Vi skulle behöva skala upp dem, dela dem med varandra för att nå flera studenter
- En specifik sak som lyftes var att internationella studenter söker sig till Sverige eftersom vi har utbildningar i entreprenörskap. De har en ambition om att starta företag för att kunna stanna kvar i Sverige
- En annan fråga rörde gränsen mellan student och forskare. Många lärosäten verkar prioritera forskarna och forskningen inom innovation och entreprenörskap trots att vi vet att det framförallt är studenter som står för entreprenörskapet. Det kan vara värt att lyfta exempel från de som lyckats integrera arbetet med forskare, forskningsresultat och studenter. Det är ofta några i sammanhanget - en styrka när idéer eller case kommer från andra än studenterna själva.

LÄROSÄTENA - Det finns en förväntan från samhället att lärosätena engagerar sig i studenters entreprenörskap.

Några utmaningar med detta är:

- Lärosätena har inget tydligt uppdrag för arbetet med studenters entreprenörskap (det närmaste vi kommer är kravet på återrapportering av antal "studentidéer" som får rådgivning och går vidare till verifiering från de lärosätena som har innovationskontor, se §7 SFS 2015:139)
- Entreprenörskap för studenter saknas – sannolikt som en följd av ovan - ofta i lärosätenas strategier
- Lärosätena väljer – sannolikt som följd av ovan – att göra sin egen tolkning av "uppdraget"
- Det finns utmaningar i att mäta detta "uppdrag" – när lyckas vi, gör bra ifrån oss osv.

Några andra saker noterades också under workshopen:

Utifrån ovan vore det självklart önskvärt med en tydlighet från utbildningsdepartementet vad som gäller i fråga om studenters entreprenörskap. Särskilt som det finns en förväntan från samhället i stort men kanske särskilt från regioner och kommuner att universiteten engagerar sig i denna fråga. I sammanhanget nämndes också att det vore önskvärt att vi med ett tydligare uppdrag också fick en tydligare finansiering.

Ledningen och universiteten pratar ofta om entreprenörskap på ett mer traditionellt sätt, exempelvis att "starta företag". Det innebär att ledningen gärna fokuserar mer på forskarna och forskningen än studenter inom området. Detta mot vad vi skulle kunna kalla bättre vetande. Det är större sannolikhet att studenter bidrar med entreprenörskap än forskare och att det inte säkert att studenternas bidrag inom entreprenörskap är att just "starta företag" utan bidra med annat engagemang och förändringsarbete.

UTBILDAR LÄROSÄTENA I ENTREPRENÖRSKAP?

Det korta svaret är ja. Enligt en undersökning från 2016 ger 37 av 51 högskolor någon form av utbildning i entreprenörskap (Gifford, McKelvey & Zaring, 2016, sid 202ff). Alla breda lärosätena ingår i den första gruppen. Det ser dock väldigt olika ut både mellan och inom lärosätena. Det ser också olika ut inom gruppen utbildningar som erbjuds studenter.

Detta bekräftas också av samtalen under vår workshop men istället för att återge dessa informella samtal i detalj hänvisar vi till ovan nämnda och mer utförliga undersökning:

Tillståndet för utbildningar i entreprenörskap vid Sveriges lärosäten av Olof Zaring, Ethan Gifford och Maureen McKelvey. Undersökningen ingår som kapitel 14 i *Sveriges entreprenöriella ekosystem: företag, akademi, politik* av McKelvey & Zaring, eds. (2016). Hela boken finns tillgänglig på: <http://www.esbri.se/ekosystemet.asp>

SATSAR LÄROSÄTENA RESURSER PÅ STUDENTERS ENTREPRENÖRSKAP?

Även här finns det stora skillnader mellan lärosätena. Alla förefaller göra någonting men vem utföraren är och vad som görs varierar.

Några sammanfattande kommentarer följer nedan i punktform:

- Vi borde satsa mer på lärarna. Ett initiativ kunde vara att samarbeta mellan centrala resurser (t.ex. innovationskontor eller samverkansavdelning) för studenters entreprenörskap och de som arbetar med pedagogisk utveckling. Ett sådant initiativ behöver backas upp av lärosätets ledning för att fungera
- Lärarnas arbete skulle kunna underlättas om vi som centrala resurser kunde stötta dem med att exempelvis ordna gästföreläsare, studiebesök och arrangera praktiska moment m.m. Det finns möjligheter och utrymme i kursplaner för detta
- En utmaning i de centrala rollerna, som enligt ovan skulle kunna vara ett stöd, är att de ofta är knutna till temporära projektmedel. "En person tillsätts, bygger upp relationer och slutar sen o.s.v."
- Det är inte ovanligt att de som arbetar med entreprenörskap ifrågasätts i sin roll. Kanske hänger det ihop med ovan, projektfinansiering då lärare och andra har sett många projekt och projektanställda komma och gå
- Innovationskontorets roll för studenter är viktig och kunde förtydligas och utvecklas nationellt. Att inte så sker hänger måhända ihop med tidigare diskussion om att varje lärosäte – i avsaknad av ett tydligt uppdrag från statsmakten - gör sin egen tolkning och prioritering kring arbetet med studenters entreprenörskap. Det i sin tur gör att en del lärosäten har lagt ut "uppdraget" eller delar av "uppdraget" på andra externa aktörer, t.ex. Drivhuset.

VAD ÄR MÅLBILDEN MED ENTREPRENÖRSKAPS- UTBILDNINGAR OCH CENTRALA SATSNINGAR?

Sammanfattningsvis förefaller detta inte vara något som lärosätena funderat på. Åtminstone inte lärosätets ledning och som vi inledningsvis kunde konstatera, saknas arbetet med studenters entreprenörskap vanligen i strategierna. Finns det målbilder är det ofta knutna till eldsjälar, personer, grupper som driver arbetet just nu.

Det som ändå lyfts fram som potentiella målbilder/önskemål är:

- Innovationskontoren (och kanske lärosätet) drömmer ofta om superentreprenören, "the unicorn" - som vi kan skryta med, vara stolta över och som kanske kan komma att ge tillbaka i form av resurser och glans
- Kommuner och regioner hoppas på nya företag, arbetstillfällen och skatteintäkter. Rent allmänt också att studenterna stannar kvar och inte flyttar vidare
- Studenter inom ekonomi och juridik drömmer nog själva om att tjäna pengar medan ingenjörerna drömmer om produktutveckling.

HUR LYCKAS VI IDAG?

Frågan är vad det är att lyckas inom detta område: Att många studenter kommer till ett inspirationsevent? Eller att de få men väldigt engagerade studenter som dessutom tar nästa steg och gå in i en mer aktiv roll i ett idéutvecklingsprogram eller dylikt?

Det är en utmaning att attrahera studenter att delta i aktiviteter som innebär något mer än inspiration och kräver en motprestation, t.ex. en workshop. Det kan även vara en utmaning i att få studenter att sitta kvar och arbeta i en inkubatormiljö (som ofta är tanken) när workshopen, eventet eller rådgivningen är över. Vi tävlar också med studenternas fritid.

En framgång som lyfts fram är indirekt och handlar om att studenter som deltar i entreprenörskaps- och innovationsaktiviteter ofta kan ge feedback att den givit dem något på ett mer personligt plan, stärkt deras självkänsla, öppnat ögonen för andra saker. Det skickar en signal om att idén eller den specifika aktiviteten och dess mål i sig inte är allt utan också att vi har låga trösklar på våra aktiviteter och en flexibilitet och öppenhet för experimenterande.

Apropå det otydliga uppdraget. Ett lärosäte som får en rektor med samverkansfokus kan plötsligt uppleva ett stort uppsving kring studenters entreprenörskap och området med dess utvecklingsarbete blir lättjobbat. När rektorn ersätts av en ny ändras detta över en natt.

VILKA ÄR BEHOVEN FRAMÅT?

Tanken med etableringen av nätverket är att skapa en plattform för erfarenhetsutbyte, spridning av framgångsrika arbetssätt och verktyg men också utgöra en grogrund för samarbete mellan lärosätena kring studenters innovation och entreprenörskap. Därtill kan nätverket fungera som en naturlig samtalspartner och landningsyta för Tillväxtverkets arbete inom området.

De behov inom nätverket som lyftes i diskussionerna kan sammanfattas i fyra nedanstående punkter:

1. HUR KAN VI VÄCKA OCH/ELLER FÅNGA INTRESSET FÖR INNOVATION OCH ENTREPRENÖRSKAP?

- Hos studenter
- Hos lärare

2. HUR KAN VI MÄTA OCH FÖLJA UPP ARBETET INOM OMRÅDET?

- Går det att mäta tillväxt- och sysselsättningseffekter?
- Går det att mäta/examinera utvecklade färdigheter och förmågor?
- Satsar vi på rätt saker?

3. SAMARBETE MELLAN LÄROSÄTENA

- Diskussionsforum/närmare kontakt med kollegor i Sverige (t.ex. via LinkedIn)
- Erfarenhetsutbyte kring strategiska/organisatoriska frågor (t.ex. genom nätverksträffar)

4. UTBILDNING/KUNSKAPSDELNING INOM OMRÅDET

- Introduktionsutbildning för nya på området
- Omvärldsbevakning (t.ex. genom kunskapsseminarier, studiebesök)
- Pröva, lära nytt (t.ex. genom workshops kring verktyg/arbetssätt)

Punkt 1 och 2 handlar om frågor som vi upplever att vi behöver svar på och skulle behöva utveckla verktyg/modeller för. De kan således tänkas utgöra teman för träffar och samarbetsprojekt inom nätverket.

Punkt 3 handlar mer om en vilja att samarbete mer och hitta former för detta samarbete, medan punkt 4 fokuserar på ett behov av en grundläggande utbildning/introduktion till området för främst nya kollegor samt löpande påfyllning av omvärldsbevakning och framgångsrika arbetssätt. I någon mening skulle de två första punkterna kunna sägas rymmas inom de två sista, de skulle kunna besvaras inom ramen för ett mer utvecklat samarbete, t.ex. genom att vi delar kunskaper med varandra samt genom gemensamma utvecklingsprojekt.

SAMMANFATTANDE ANALYS

UTIFRÅN WORKSHOPEN VÄXER TRE TEMAN FRAM SOM VI KOMMER ATT KUNNA ADRESSERA INOM RAMEN FÖR UPPDRAGET 2020, LÄROSÄTENAS UPPDRAG – SAMARBETE – KRITISK MASSA OCH KONTINUITET.

LÄROSÄTENAS UPPDRAG

Det finns en önskan från oss som arbetar med området att lärosätenas uppdrag inom studenters entreprenörskap blev tydliggjort. I dagsläget finns en form av allmän förväntan/förhoppning om att det bland studenter skall utvecklas nya framgångsrika entreprenörer och företag. Detta finner dock ingen motsvarighet i lärosätenas uppdrag.¹ Det återspeglas också i att det inte finns något riktigt tydligt gemensam målbild för lärosätena inom området. Det paradoxala i detta är att Tillväxtverket har ett uppdrag att "... främja och vara samordnande i frågor som rör entreprenörskap vid universitet och högskolor" (se §2 SFS 2009:145).

SAMARBETE

Även om det inte finns något tydligt formellt uppdrag finns det relativt utbrett självpåtaget ansvar för frågan om studenters innovation och entreprenörskap vid landets lärosäten.

Dels finns den "akademiska" sidan med utbildningar inom entreprenörskap, dels finns den mer "praktiska" sidan med aktiviteter för studenter kring innovation och entreprenörskap. Ofta drivs dessa aktiviteter från innovationskontor och/eller samverkansavdelningar. Inte sällan är det akademiska och praktiska sammanbundna. Mot denna bakgrund kan vi redan idag samarbeta mer och hjälpa varandra t.ex. med goda exempel på organisering och arbetssätt.

Idag finns ett befintligt nätverk inom SNITTS som kallas SIG Student vilket skulle kunna användas som en plattform för samarbete med fokus på framgångsrika arbetssätt, verktyg och metoder. Några har lyft framgången med att koppla samman forskare och studenter via forskningen och de nya tekniker, potentiella innovationer och utvecklingsområden som kan finnas där.

Flera har i detta sammanhang också lyft fram innovationskontoren och att de spelar eller kan spela en viktig roll för arbetet med studenters innovation och entreprenörskap (se även tidigare återrapporteringskravet). Också här skulle vi kunna dela goda exempel på arbetssätt mellan varandra genom nätverket SIG Student.

¹ Det närmaste ett uppdrag inom området vi kommer är kravet på återrapportering av antal "studentidéer" som får rådgivning och går vidare till verifiering från de lärosätena som har innovationskontor. Se §7 Förordning (2015:139) om fördelning av statliga medel för innovationskontor vid universitet och högskolor.

UniLink är ett nätverk för de som arbetar med samverkan på lärosätena. Det är ofta hos samverkansavdelningar som frågor studenters innovation och entreprenörskap kan hamna vad det gäller projekt, avtal och samarbeten med externa aktörer. Inom ramen för UniLink finns det möjlighet att ordna undernätverk med fokus på särskilda frågor. Det skulle alltså vara möjligt att etablera ett sådant nätverk, där frågor av organisatorisk och strategisk karaktär kan hanteras genom erfarenhetsutbyte. Nätverket skulle också kunna fungera som en mötesplats för samverkansstödet och den forskning som finns inom området studenters entreprenörskap. Här skulle t.ex. frågorna om "Hur kan vi väcka och/eller fånga intresset för innovation och entreprenörskap?" och "Hur kan vi mäta och följa upp arbetet inom området?" kunna hanteras.

KRITISK MASSA OCH KONTINUITET

Flera lyfter utmaningen med projektifieringen inom området och att kunskap byggs upp och relationer utvecklas för att sedan gå ut genom dörren med de tillfälliga anställningar som löpande avslutas. Det är också en utmaning för att bygga ett fungerande nationellt nätverk.

En framgångsfaktor kommer sannolikt vara att bygga en kritisk massa av kollegor på lärosätena med ansvar och engagemang för dessa frågor och som upplever att utbytet av nätverket är värdefullt för deras arbete och lärosäte i stort. Det innebär att nätverket inte faller med att någon kollega slutar att arbeta med frågorna. Det innebär också att nätverket kan fånga upp och fylla en funktion för de som kommer in tillfälligt och arbetar med frågorna i projekt eller dylikt. Denna fråga hänger förstås ihop med rubriken Samarbete.

Sannolikt kan Tillväxtverket spela en viktig roll här genom sitt uppdrag att främja och samordna arbetet med studenters entreprenörskap. Nätverket och Tillväxtverket bör mot denna bakgrund kunna utveckla ett ömsesidigt och värdefullt beroende i förhållande till varandra.